

Varför en ny lagstiftning kring vattenrättsliga regler?

Lagarna som styr verksamheter som påverkar vatten är gamla och behöver förnyas.

Vattenverksamhetsutredningen som kom med sitt slutbetänkande 2014 föreslog en rad förändringar inom det vattenrättsliga området. Förslaget fick omfattande kritik men delar av utredningens slutsatser finns nu i detta lagförslag.

Sverige har fått återkommande kritik från EU kommissionen, bla för att vi inte genomfört vattendirektivet på rätt sätt i vår lagstiftning.

Under 2016 gjorde en majoritet av riksdagens partier upp en energiöverenskommelse där man bla gjort avvägningar mellan vattenkraften och målen inom ramen för vattendirektivet.

I riksdagen har tillkännagivanden gjorts där en riksdagsmajoritet har uttalat att den nya lagstiftningen inte får bli för krånglig för den småskaliga vattenkraften.

Detta sammantaget ligger till grund till förslag om nya vattenrättsliga regler.

Vad innebär förslaget i korthet?

När det gäller vattenkraften så föreslås en nationell avvägningsplan där ett antal myndigheter ska göra avvägningar framförallt mellan produktion av vattenkraft kontra mål för vattenkvalitén. Utpekande av KMV, kraftigt modifierat vatten kommer bli en uppgift som kommer ha avgörande betydelse för kravnivån för enskilda kraftverksägare.

Kopplat till detta så har vattenkraftsbranschen erbjudit att inrätta en fond som ska täcka stora delar av kostnaderna för prövning, åtgärder och skaderegling. För den som söker pengar ur fonden får räkna med en självrisk på 15% för prövning och åtgärder. För produktionsförluster får ägaren stå för de första 5 % själv.

Därutöver föreslås ett antal ändringar i miljöbalken som bla reglerar tillståndsgivning och tillsyn, samt omprövning av tillståndsgivna verksamheter. Nya miljötillstånd blir tidsbegränsade till att i huvudsak gälla i 20 år.

Hur berörs olika verksamheter inom de gröna näringarna av förslaget?

Vattenkraftverk

Alla som har ett vattenkraftverk kan ansöka om prövning i den nationella avvägningsplanen. Först när myndigheterna har gjort en prövning för det aktuella vattendraget så kan myndigheterna ställa krav på åtgärder för den enskilda anläggningen. För anläggningar med ett giltigt miljötillstånd så blir det fråga om en omprövning av tillståndet. För anläggningar som inte har ett giltigt miljötillstånd och har exv. privilegiebrev, får göra en nyprövning av verksamheten. Denna prövning blir mer omfattande och kostsam. Mycket viktigt för kraftverksägarna blir vilken status som beslutas för vattenförekomsten. Om vattendraget klassas som KMV, kraftigt modifierat vatten, så anpassas åtgärderna efter att det finns en verksamhet i vattenförekomsten. Det betyder att verksamhetsutövaren blir förelagd att genomföra åtgärder som är rimliga och får inte innebära att åtgärderna leder till för stora ekonomiska skador på verksamheten.

Kraftverk som fått förelägganden innan 1 jan 2016 kan inte söka pengar ur fonden.

Ca 2500 vattenkraftverk berörs av förslaget.

Dammägare

Det finns ca 10 000 dammar som kan omfattas av förslaget. För dammar som är kopplade till elproduktion finns möjlighet att söka pengar ur fonden för prövningskostnader och åtgärder. För övriga dammar så får ägarna till dessa bekosta alla åtgärder själva. Det kan då handla om prövningskostnader, skadereglering, sanering och utrivningskostnader. Dessa dammar ger oftast heller inte någon intäkt för att finansiera kostnader.

Markavvattningsföretag

Det finns någonstans mellan 50 000 -60 000 markavvattningsföretag i Sverige, många av dessa kommer att beröras av lagändringarna i miljöbalken.

Större krav på giltiga tillstånd kommer att ställas på markavvattningsföretagen. Detta kommer att innebära en omfattande omprövning av markavvattningsföretag med giltiga miljötillstånd men som inte uppfyller kraven i givna tillstånd. Nyprövning kan bli fallet för anläggningar med äldre tillstånd. Exempelvis så har många företag gjort fördjupningar av diken under 1960-70 talet, ofta med dåvarande lantbruksnämnden goda minne, som det nu kan ställas krav på omprövning av verksamheten.

Ytterligare en förändring som föreslås är att ha omprövning av hela verksamheten som huvudregel om verksamhetsutövaren vill göra en förändring av företaget. För ett markavvattningsföretag innebär det att om man vill göra en fördjupning av ett dike på 20 m så kan företaget bli tvunget att ompröva hela dikningsföretaget vilket bla omfattar kostnadsfördelningslängd och andra förändringar som gjorts i företaget.

En trolig konsekvens blir att delägare i dikningsföretag ej heller kommer att vidta miljöåtgärder som kräver tillstånd, som stora våtmarker eller tvåstegsdiken, då detta kommer bli för administrativt betungade och dyrt.

Tillståndspliktiga lantbruk

Vid tillståndsprövning så kommer bedömningen bli hårdare avseende näringsämnen. Etableringen får inte innebära någon ökad näringsbelastning inom vattenförekomsten. Gör den det kommer inte tillstånd beviljas för etableringen. Här läggs en stor bevisbörda på verksamhetsutövaren. Att bevisa att etableringen inte påverkar vattenförekomsten är svårt då fosforbelastning har många källor. Samtidigt saknar myndigheterna väldigt mycket mätdata för vattenförekomsterna vilket försvårar en rättssäker juridisk bedömning. Det finns en uppenbar risk att det kommer att bli svårare att få tillstånd för tillståndspliktiga djurhållande gårdar.

Också tillståndspliktiga lantbruk berörs av förändringen i miljöbalken om att huvudregeln ska vara att hela verksamheten ska omprövas vid en utökning av tillståndet. Utöver att verksamhetsutövaren ska bevisa att verksamheten inte påverkar vattenförekomsten negativt, så ska också myndigheten bedöma om verksamheten riskerar att äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen. Bedöms den göra det så får myndigheten inte ge tillstånd.

Anmälningspliktiga och övriga lantbruk/skogsbruk

Enligt lagförslaget får tillsynsmyndigheterna inte tillåta verksamheter som utökar sina verksamheter om de bedöms äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen. I dom här fallen är det i regel

kommunen som är tillsynsmyndighet. Kommunen kan här förelägga om försiktighetsåtgärder och gå så långs som att förbjuda verksamheter. Det är ganska oklart hur lagförslaget kommer att påverka dessa verksamheter. Men det finns en risk att förelägganden om försiktighetsåtgärder kommer att öka särskilt i områden med hög belastning av näringsämnen.

Vad gör LRF?

LRF har under en längre tid arbetat tillsammans med en rad andra samhällsaktörer som berörs av lagförslaget. Dessa är bla Svenskt Näringsliv, SVAF, SKL, Svenskt Vatten, gruvindustrin mfl. Tillsammans har vi arbetat fram alternativa förslag som vi menar ger en rimligare tillämpning av vattendirektivet. LRF delar inte utredningens uppfattning om vad som är nödvändigt för att uppfylla Sveriges förpliktelser mot EU eller för att fullfölja energiöverenskommelsen. Inte heller är förslaget, enligt LRFs uppfattning, tillräckligt för att motsvara intentionerna i riksdagens tillkännagivande. Förslaget innebär inte att syftena med det uppnås, samtidigt som förslaget är mycket mer ingripande än vad som behövs för att uppfylla EU-rättens krav och Energiöverenskommelsen. Därigenom uppkommer omfattande negativa konsekvenser helt i onödan.